

Új csillagvizsgáló Komárom megyében

Ismét munkára fogják azokat az értékes csillagvizsgáló műszereket, amelyek a Komárom megyei Erdőfegyos pusztán 50 éven át tettek nagy szolgálatot a tudományban. Itt élt Posztóczy Károly, az egyik legnevesebb magyar amatőr csillagász. Csillagdját az 1900-as évek elején állította fel. Az épület kupolájának forgatható tetejét a heidelbergi csillagvizsgálóról mintázták.

A szenvedélyes csillagász többek között a kettős csillagokat, a csillaghalmazokat és ködfoltokat vizsgálta. Napmegfigyeléseket is végzett, és Magyarországon elsők között foglalkozott az állócsillagok és a kettős csillagok színvisszátelével. Csillagdját egy bázisa volt a hazai meteorológiai szolgálatnak.

Értekes munkásságáról számos feljegyzést készített, több tanulmánya is megjelent. Ezeket és gazdag könyvtárát — amelyben többek között a Természettudomá-

nyi Közlöny valamennyi száma megtalálható —, valamint csillagdját csaknem 50 műszerét 80 éves korában felajánlotta megvétele a Komárom megyei tanácsnak. Azóta, 1962. óta a tatabi Kuny Domokos Múzeumban őrzik a nemcsak tudományos, hanem kultúrtörténeti szempontból is ritka értékű anyagot. A Posztóczy-hagyaték kiváló műszerei, köztük a teljes épségben megmaradt nagy teljesítményű lencsés távcső, a hulló csillagok észlelésére szolgáló meteoroszkóp, a sok kisebb, rendkívül jó lencsével ellátott asztali távcső most már a természettudományos oktatást szolgálja majd. A tatabi városi tanács által építtetett modern, emeletes, forgatható kupolával ellátott kis csillagvizsgálóba kerülnek.

Az új csillagvizsgáló nemcsak a megyei művelődési központ csillagászati szakkörének ad otthont, hanem segítséget nyújt az iskolai oktatáshoz is.

A felülről lefelé épített tévétorony

Bármely oldalról is közelítik meg az ukrán fővárost, mindenhol szembetűnik az ég felé törő hatalmas és kacsú televíziótorony. A 380 méter magas torony három programot sugároz majd, közöttük egy színes műsort.

Később a deciméteres hullámhosszon beiktatnak egy negyedik programot is.

A vétel hatósugara: 120–130 kilométer. A torony szerkezetének súlya mindössze 2700 tonna. A tornyot különleges módszerrel — nem az alaptól, hanem a tetejétől kezdve építették. Így az összes hegesztési műveletet a földön végezheték el.

(BUDAPRESS—APN)

Iskola élet-közelben

Ilyen lesz az érettségi!

Megtartotta ígértét a Művelődésiügyi Minisztérium: a múlt héten már minden gimnáziumhoz eljutott az új érettségi vizsgaszabályzat. A nem kis izgalommal várt kiadványt természetesen mindenütt nagy az érdeklődés, érdemes tehát belőle néhány újdonságot közreadni.

Az új érettségi vizsgaszabályzat szerint — az eddigiektől eltérően — két kötelezően előírt és két választható tantárgy tantervi anyagának évenként kijelölt része képezi az érettségi tárgyat. Kötelező tantárgyak: magyar nyelv és irodalom, valamint matematika. (Magyar nyelv és irodalomról írásbeli és szóbeli, matematikából az érettségiző választása szerint vagy írásbeli, vagy szóbeli.) Választható tantárgyak: történelem, idegen nyelvek, fizika, kémia, biológia és a földrajz. (A földrajz eddig nem szerepelt a választható tárgyak között.) Történelemből és földrajzból csak szóbeli vizsga van, a többiből választásuk szerint tehetnek a jelöltek írásbeli vagy szóbeli vizsgát. Feloldja a vizsgaszabályzat a tagozatos osztályok eddigi kötöttségét is: a tagozatos tárgyból ugyanis nem kötelező az érettségi. (Az új vizsgaszabályzat tehát nem tesz különbséget tagozatos és nem tagozatos osztály között.)

Változás történt az érettségi vizsga idejében is. Az eddigi szokáshoz viszonyítva körülbelül egy héttel későbbre tolik az írásbeli, és tíz nappal a szóbeli kezdete. Ebben az iskolai évben május 18–24. napjai között lesznek az írásbeli, június 10–26. között pedig a szóbeli érettségi vizsgák. (Arról már egy korábbi cikkünkben beszámoltunk, hogy a matematikából és fizikából felvételi vizsgázók a felsőoktatási intézmény szervezésében ettől eltérő időben írják meg a vizsgadolgozatot, és pedig május 28–29. napjain. S az is figyelemreméltó érdekesség, hogy a jövőben decemberben már nem lesz érettségi vizsga. A szokásos szeptemberi érettségi vizsga helyett októberben ad módot a

rendelet az érettségi vizsga letételére.

Előbbre hozták az érettségi vizsgára való jelentkezés időpontját is. A tanév végi érettségire február hónapban, az októberre pedig augusztusban kell jelentkezni egy külön, erre a célra rendszerezett úrlap kitöltésével. (Ezt a meglehetősen felduzzadt adminisztrációs munka is szükségessé teszi.) Merőben új: rövidebb lett az írásbeli vizsga időtartama. A múltbani öt óra helyett az írásbeli feladatok kidolgozásához valamennyi tantárgyból három óra (180 perc) áll az érettségizők rendelkezésére.

Az írásbeli vizsgán való elhelyezéssel, az írásbeli módjával, az elnök és a vizsgabizottság jogaival, kötelességével, a vizsgabizottság teendőivel stb. nem foglalkozunk, mert ezzel kapcsolatosan nincs sok és lényeges változás. Viszont nagyon érdekes a szóbeli vizsgával kapcsolatos álláspont. Éspedig: a Művelődésiügyi Minisztérium ezentúl minden évben február 28-ig közli majd a gimnáziumokkal, hogy abban az évben az érettségi vizsgákon az egyes tantárgyak törzsananyagának mely részei képezik a vizsgák anyagát. A szóbeli érettségi vizsga tantárgyankénti 20–20 témakörét a Művelődésiügyi Minisztérium útmutatói alapján azután a szaktanár dolgozza fel, és március hó 1. és 15-e között közli az érettségi vizsgára jelentkezett tanulókkal. A szaktanár egy-egy tantárgyból — a központi útmutató felhasználásával — legalább húsz tételt készít. A tételben szereplő kérdéseket és feladatokat azonban a vizsgázók előre nem ismerhetik. (Ez nagyon lényeges eltérés a múlttól, ahol a kihúzó tételleket a tanulók ismerték, sőt, a tételeket saját maguk, önállóan dolgozták ki.)

Teljesen megváltozott az érettségi vizsgán a minősítés. Eltörölték az érettségi átlagát, rendiségét, s az eddigi öt helyett három fokozattal értékelik a maturandusz felkészültségét. A fokozatok: „dicsérlettel megfelelt”, „megfelelt”, „nem felelt meg”. (Ez nagyon lényeges eltérés a múlttól, ahol a kihúzó tételleket a tanulók ismerték, sőt, a tételeket saját maguk, önállóan dolgozták ki.)

Ugyanez vonatkozik az írásbeli dolgozatok minősítésére is. (Az idén se számít bele az érettségi bizonyítvány eredménye a felvételi pontszámokba.)

S mi lesz azzal, akinek az írásbelije nem sikerül?

A szabályzat nagyon humanus. Azokat az érettségizőket, akiknek a dolgozata „nem felelt meg”, az igazgató az osztályfőnök útján tájékoztatja arról, hogy előreláthatóan szóbeli vizsgát kell tenniük. A szóbelin csupán az nem vehet részt, aki három különböző tárgyból írt dolgozatára „nem felelt meg” minősítést kap. Sikertelenség esetén a javítóvizsga öt éven belül három ízben megismételhető. De a továbbiakban is engedélyt adhat a javítóvizsgára az illetékes művelődésiügyi osztály.

S mi módon érettségiznek a gimnázium esti és levelező tagozatainak hallgatói?

Ugyanúgy, mint a délelőtti tagozat tanulói.

Az érettségi vizsgaszabályzat rendelkezései a gimnázium esti és levelező tagozatos tanulóira is teljes mértékben vonatkoznak. Még a központi írásbelivel kapcsolatos rendelkezések is.

Az új vizsgaszabályzat érdekességeiből csak a lényegyet emeltük ki. Anélkül, hogy túlzottan a részletek ismerettségébe bocsátkoznánk, megállapítható, hogy a vizsgaszabályzat nagyszzerű lehetőségeket nyújt ahhoz, hogy mindenki képességeinek, érdeklődési körének megfelelően válasszon, s éljen a lehetőségekkel. Érdemes tehát a vizsgaszabályzatot tanulmányozni, és a döntéseket jól megfontolni. Annál is inkább, mert a szabályzat minden tantárgyból komoly követelményekkel támaszt az érettségizőkkel szemben.

Az újszerűség néha meglepi az embert. Sok esetben nehéz is máról holnapra szoktatni a megszokottal. Bizunk azonban abban, hogy a gyakorlat igazolja az elgondolások helyességét! Mindenestre nagy érdeklődéssel és várakozással tekintünk mindannyian az idei érettségi elé.

Bánfalvi József

Vásárhely szobrai

Dömötör János új kiadványáról

Szép újrólaj ajándéknak is vehetjük dr. Dömötör Jánosnak, a Tornyai Múzeum igazgatójának „Vásárhely szobrai”-ról készített felmérést kiadványát, mely mostanában hagyta el a nyomdát. Gazdagon reprodukált munkájában megvénk egyik legjelentősebb városának, Hódmezővásárhelynek közterületi szobrait — illetve azokat a plasztikai ábrázolásait — foglalja össze, melyek nyilvános, bárki által látogatható udvarokban, helyiségekben vannak felállítva, elhelyezve. Tömör, érdeklődést keltő írásában — még e nevű alföldi várost ismerők számára is meglepetést keltve — kimutatja, hogy félszáz olyan plasztikai alkotással dicsekedhet a város, melyek közötti, illetve építészeti-környezeti, társadalmi jellegű funkciót töltenek be.

Való igaz, hogy ilyen tekintélyes szoborállománnyal nem sok magyar város büszkélkedhet, mint Vásárhely. Nem is beszélve arról, hogy ez nemcsak egy kedvező számmutatót jelez, hanem főleg az a tény, hogy e művek legtöbbje magas színvonalú plasztikai alkotás, melyeknek egy része olyan kiváló elhunyt mesterekhez kötődnek, mint: Pásztor János, Kallós Ede, Medgyessy Ferenc, és Ferenczy Béni. Továbbá olyan ma élő művészekhez kapcsolhatók, mint Somogyi József, Szabó Iván, Kamotsay István és Varga Imre, akik a mai hazai szobrászatunk jelesein sorába tartoznak. Már ezért is indokolt volt Dömötör Jánosnak számba vennie városának plasztikai alkotásait. De ezen túlmenően — sőt elsődlegesen — az vezérelte munkájában, hogy a helyi közterületi és nyilvános szoborállomány feltérképezésével kimutassa egy alföldi város — jelesen Vásárhely — múlt iránti megbecsülését, ízlését, a szép szeretetét, s ezenkívül hangsúlyozza azt a funkciójukat is, mellyel e szobrok az itteni politikai, társadalmi és kulturális események történelmiségéről vallanak.

Vásárhely tanácsa művelődésiügyi osztályának és a Tornyai János Múzeumnak a dicséretes közös kiadványa jól tükrözi, hogy dr. Dömötör János gondos helytörténeti, levéltári kutatómunkára alapozta a város szobrainak feltérképezését és elhelyezési körülményeinek tisztázását. Szintén alapos politikai, társadalomtörténeti és

helyi kultúrtörténeti felkészültséggel ismerteti egy-egy szoborban megörökített neves személyhez fűződő tudnivalókat, kidomborítva az illetők Vásárhelyhez való szorosabb-tágabb kötődését. Ami a szobrok szakmai leírását illeti, ez maradéktalanul megfelel azoknak a követelményeknek, melyeket a műtárgyak leírásával kapcsolatban szobrászati kézikönyveink igénylik támasztanak. Sőt, a tárgyalat plasztikai művek konkrét elhelyezési helyén, készülésiének időpontján, méretein és anyagán kívül, a szobrokról hasznos eligazító, tárgyilagos esztétikai értékelést is kapunk. Úgyisint fontosnak tartja a szerző, hogy e könyvnek olvasói Vásárhely szobrai kívül, az egyes, ide készült művek alkotóiról, mestereiről is megtudjuk a legfontosabb életrajzi adatokat. Ezeket teljesebbé teszi az a kép, melyet városunk közterületi

és nyilvános jellegű plasztikai alkotásairól eredményesen felvázolt.

Dr. Dömötör János reális tényként, illetve további lehetőségként rámutat arra, hogy Vásárhelyen a felszabadulás előtt mindössze hét szobrot számlálhattak, s a mostani félszáz plasztikai alkotást sem tartja a város vezetősége lezárt számnak, hanem Vásárhely városesztétikai tervében további jelentős szoborművek felállítása szerepel az elkövetkezendő öt éves terv során, a jelen tervidőszakon túl. „Ez annál is inkább indokolt — hangsúlyozza —, mert új városrészek alakulnak, és ezekben az új városrészekben a korszerű, kényelmes lakások mellett a falakon kívüli környezet esztétikus kialakítása, a gyakran merev és egyhangú házak közötti tér műalkotásokkal való élénkítése, feloldása nagyon is indokolt és szükséges.”

Szeles Zoltán

Siklós János:

LASSAN MŰLIK AZ ÉJJEL

2. Előtte egy nagy hal dobta föl magát, s szép ívben visszahanyatlott. Jó fogás lenne, csak éppen idő nincs rá. Alig értem oda, ahol a hosszú harcsa levegőzött, a motorból sístergő, sívító hang csapott ki, s aztán rángatózó nyikorgással megállt. András fölült, és értelmetlenül nézett rám.

— Előttünk egy óriási harcsát.
— Az nem lehet. Tuskóra szaladtál?
— Nem hiszem.

A motort néztük. Finom vöröspor kavargott a víz fölött, a csónak hátulja olyan lett, mintha halvány örlőpaprikát szórtunk volna bele. Égett, örült bakelitszagot árasztott a masina. A folyó sodra visszafordította a tehetetlen csónakot.

— Evezél jobbról — szóltam a fiúnak.
— Most mi lesz?
— Kimegyünk a partra, aztán megnézzük.
— Csak nincsen komoly baj?
— Nem hiszem.

Figyeltm a kormányost. Elszállt róla az álom, mert oly sebesen húzta a lapátot, mintha versenyezne, pedig a félelem hajította. Kikötöttünk a bokrok alatt, keresztek a hibát. Kiderült mindjárt, hogy le kell húzni a lendkereket. Nagy ügyvel-bajjal sikerült, mert a csónak ringása, mozgása zavarta ezt az apróékos munkát.

— A fűbereket megörölte a vaskerek.
— Meg tudjuk csinálni?

Tudtam, hogy ezt csak kicserélni lehet, mert ilyen kerek nincsen, de nem szóltam. Sajnáltam a kormányost. Láttam, hogy minden figyelme itt van, s várja, hogy mondjam: „Sebaj, kicseréljük és megyünk!”

— Mi a fíber!
— Hát ki tanul németül? Te, vagy én?
— Fíber? Tűz... Tűzkerék?
— Az. Gyújtókerék.
— Most mi lesz?
— Mi lesz, mi lesz... Nem tudom.
— Csak nem megyünk vissza?
— Alighanem.

András nem szólt semmit. Leült a csónak orrába, s befelé nyelte a csalódás fájdalmát. Ez a nagy tervezgetés, készülődés, igazi halászat, bográcsos ételek, a nyár legszebb két hete most itt puszult.

— Visszamegyünk! — szóltam keményen. — Beszéljünk Vidácskal, a szerelővel, egy nap alatt esztergál egy másikat. Holnapután újra indulunk.

A kormányos hallgatott.
— Rendben van? — kérdeztem erélyesen.
— Mit tehetünk.

Magamban én is átkoztam az életet, embert, istent, fűberkéket, mert ez is csak velem fordul elő. Úgy húztam a lapátot, hogy minden haragom belemenjen. Szótlanul haladtunk el a keszon mellett, aztán elengedtem a csónakot, csurogjon, vigye a víz sodra.
— Majd én átvesszem, aztán húzom.
— Ha akarod...
— Micsoda visító hangja volt ennek a motornak — szólt a kormányos, és átvette a lapátot.
— Furcsa. Harminc esztendeje hallottam utoljára ezt a kellemetlen hangot. A szalgafűrészeket, sivalkodott így, amikor vasat, vagy szöveget ért a fában.

— Legálább mesélj valamit, hogy jobban múltjon az idő!
— Tíz óra felé lent vagyunk.
— Kész...

— Hiába kösz, vagy nem kösz. Ez huszonegy kilométer.

— Na jól van, ne mérgelődj.

— Nem mérgelődöm, de ez a visító-riasztó hang szinte megremített.

— Miért?

— A híd, a víz látványa és ez a visító hang emlékezetembe idézte azt az időt, amikor nem tudtam megszabadulni a szalgafűrésztől, sűrű hangjától. Elkísért haza, éjszaka a fejemben nagyobb hangerővel zakatolt, mint nappal, amikor dolgoztam rajta. Mentem az utcán, vagy megálltam beszélgetni ismerősökkel, a fejemben folyton sivalkodott, nyögött a fűrész, mint a valóságban a négycolos pallók alatt. Rég volt. Nevetnem kellene rajta, de nem tudok vidáman beszélni róla.

— Abbamaradt aztán?

— Abba. Nem is tudom, hogyan.

— Mondd el.

— Elmondom.

— De úgy mondd, ahogyan igazán megtörtént!

Tizenhét esztendő múltam, s abban az évben az ősz végefelé annyira erőt vett rajtam a fűrész sivalkodó, zakatoló hangja, hogy csak percekre szabadultam tőle. Túl a Tiszán, az újszegedi oldalon volt a gödfrűsz, s a hídott át vitt az utam reggel, meg este. Munka végeztével megálltam a túlsó oldalon, nem mertem átmenni a hídon. Félttem magamtól, hogy egy percig sem öntudatlanul átlépek majd a gyalogkorláton. Vártam, amíg a többiek jól áthaladnak, s azután szorongva, szilaj vágtaival utánuk iramodtam. Nem néztem se jobbra, se balra, csak az útra figyeltem. Megkínvebbültem, amikor a másik oldalon a fűrészből kezdett elszólni, ilyenkor csökkent a fűrész zakatolási ereje, amely belül, a kopnyacsontok mögött halálhalk volt és onnan verődött a dobhártyáira. Néha egészen vidám lettem ettől a sikertől, könnyűnek, fölzsabadultnak éreztem magamat, alig sívított a fejemben a picinyke gép. (Folytatjuk.)